

Här ska Burma förse Kina med el

Text: Martin Schibbye
Bild: Jonas Grätzer

Under monsunperioden släpper bergen i norra Burma aldrig taget om molnen och när skymningen sänker sig suger dalarna åt sig av dimman.

– Varje söndag ber jag om en sak: att byn inte ska dränkas, säger Tu Ja och lutar sig mot den murkna träverandan.

Utsikten är milsvid. Luften är kylig och klar. En grön sydostasiatisk akvarell som aldrig torkar. I den brunröda jorden ligger hennes förfäder begravda. I horisonten ringlar Irrawadyfloden som en fet gul pyton genom landskapet. Allt som Tu Ju ser från sin veranda kommer om något år att vara sjöbotten när Myit Sone-dammen står färdig. Det kinesiska företaget *Asia World Company* bygger den största dammen i Burma (Myanmar).

– Militären gav oss fem månader för att flytta. De flesta har lämnat byn men jag kommer att stanna. Vårt hus ligger högt upp i sluttningen, kanske klarar det sig? säger Tu Ja.

Följer man den otämjda Irrawadyfloden från deltat i den Bengaliska viken norrut i 2 170 ringlande kilometer når man den punkt där floderna Mayhka och Malikha störtar samman på sin färd från Himalayas södra sluttningar och bildar den mytomspunna Irrawady: Burmas kroppspulslåder, risodlarnas livselixir och buddhismens heliga källa. Under de årliga översvämningarna påverkas 61 procent av landets yta och längs dess floden har de burmesiska imperierna rest sig och fallit under årtusendena.

Nu ska floden tämjas. ➤

Bildtext

➤ Genom att omvandla vattenmassorna till Burmas batteri räknar de kinesiska ingenjörerna med att ett område stort som New York förvandlas till en 290 meter djup och 766 kvadratkilometer stor sjö. Bygget är det största hittills i Burma och år 2017 ska dammen producera 3 600–6 000 megawatt. Dessutom planeras ytterligare sex dammar uppströms som totalt ska producera över 13 000 megawatt enligt militärjuntans tidning *New Light of Myanmar*.

Miljöorganisationen *Kachin Environmental Organization*, KEO, har räknat ut att 47 byar kommer att dränkas och att 10 505 människor kommer att fördrivas från sina hem på grund av bygget.

En av dem som riskerar att tvingas flytta är den 53-åriga nunnan Maria Isabell som sakta öppnar portarna till den romersk-katolska tegelkyrkan i byn Tang Hpre. På kyrkogården står en ko och idisslar. Maria Isabell hatar dammen av hela sitt kristna hjärta.

– Det är ofattbart att kyrkan snart står på botten av en sjö, säger hon och skär med handen genom luften för att visa hur vattnet letar sig in över tröskeln och in i kyrkorummet.

Maria Isabell är en av fyra nunnor som har skrivit ett protestbrev till den burmesiska regeringen för att stoppa

dammygget. De har också överklagat evakueringsbeslutet eftersom ingen i byn kan flytta under regnsäsongen. Dessutom har ingen konsekvensbeskrivning av miljöeffekterna gjorts när det gäller dammens påverkan på djur- och naturlivet.

– Det som går att skriva loss tar vi med oss, men altaret, fönstren och väggmålningarna blir kvar. Dessutom kommer alla gravar att hamna under vatten, det är ofattbart, säger hon med en svag stämma.

När nunnorna inte fick svar från militärregeringen på sina skrivelser vände de sig till Gud Fader.

I maj 2010 fick de bönesvar från ett oväntat håll.

Fem bomber exploderade på olika platser kring dammygget: broar, vägar och ett mätkontor sprängdes i luften. 144 personer greps misstänkta för dåden, alla med kopplingar till regionens befrielsearmé, *Kachin Independent Army* (KIA). Ytterligare kompanier ur den burmesiska armén statio-

»Det är ofattbart att kyrkan snart står på botten av en sjö.«

Bildtext

nerades kring bygget och landminor lades ut kring bygget.

Sedan 1994 råder ett vapenstillståndsavtal mellan centralregeringen och KIA, men relationerna är frostiga. Om rebellgrupperna omvandlar sina arméer till gränspatruller under den nationella armén så kommer de att tillåtas att ställa upp kandidater i det val som militärjuntan har utlyst till den 7 november.

KIA har dock vägrat och till följd av detta nekade militärregimen det största lokala partiet, *Kachin State Peoples Party*, att delta i valet.

Beslutet att dränka området har tillsammans med stigande guldpris dragit igång en guldrush längs flodbanken. Lycksökare från hela norra Burma har strömmat till platsen för att dygnet runt vaska fram de sista guldkornen innan allt står under vatten.

Nere vid flodbanken ekar ljudet av hundratals dieseldrivna vattenpumpar över dalen. Tryckvatten riktas i kraftiga strålar mot de guldförande sluttningarna.

– Marken här är så porös att man inte behöver gräva, det räcker att spruta vatten med högt tryck så löser berget upp sig, säger Angsan O som sköter en av de hundratals vaskningsrännorna.

Den porösa berggrunden som är guldetarnas goda lycka är samtidigt dammotståndarnas skräck.

Längre bort i dalgången finns också de som inte behöver flytta. Vid flodbanken reser sig en gyllene pagod mot den molnfria himlen. Varje buddhistiskt nyår besöks platsen av tusentals troende från både Kina och Burma. Planscherorna med bild på pagoden och flodkröken kommer snart att vara osäljbara.

– Att sätta en helig plats för buddhismen under vatten gör att den är förlorad för kommande generationer, säger munken U Tha Raw.

Enligt honom är pagoden byggd av Buddha själv för 5 000 år sedan. Oavsett sanningshalten i det påståendet har han tack vare att buddhismen är statsreligion i Burma fått ett löfte från myndigheterna om att pagoden inte ska dränkas – utan höjas till skyarna.

– Myndigheterna kommer att bygga en 300 meter hög cementpelare från dammens botten och på den en konstgjord ö där pagoden placeras, berättar U Tha Raw.

Munken tror att det kan bli en stor turistattraktion.

– Kineser kommer att komma med båt för att besöka pagoden, säger han och pekar bort mot bergen och gränsen till Kina.

För att förstå varför dammen byggs måste man blicka österut, över de gröna bergen. Kina är landets viktigaste handelspartner och förser Burma med vapen och teknik i utbyte mot elektricitet, olja och gas. Burmas elnät är inte dimensionerat för att ta emot strömmen från dammygget och därför är planen att kraftledningarna dras

»Jag skulle inte kunna sova tryggt där.«

Bildtext

Bildtext

direkt till den energihungriga grannens industriområden i den kinesiska Yunnanprovinsen.

Företaget som bygger dammen, Asia World Company ägs av som har en bakgrund inom narkotikahandeln kring den gyllene triangeln. Han står också nära den styrande militärjuntan. Lo Hsing liksom bolaget svartlistades 2008 av USA.

Tillbaka på sluttningen med utsikt över dalen oroar sig Tu Ja inte bara för dammen utan också för vad som kan hända om den går sönder. Oron är enligt miljöorganisationerna befogad. Dammen ligger nära den jordbävningssdrabbade förkastningssprickan som löper genom landet.

Tu Ju hade kunnat tänka sig att flytta om lokalbefolkningen hade blivit erbjuden ny mark och pengar. Men ingen kompensation har betalats ut och den nya by som har byggts nedströms vill hon inte bo i.

– Det saknas betesmark, dessutom ligger det nedströms. Jag skulle inte kunna sova tryggt där, säger Tu Ja. ■

Fakta/Burma

Den 7 november hålls de första parlamentsvalen i Burma på tjugo år. Officiellt ska det göra Burma till en civilt styrd demokrati, men anses vara riggat till militärens fördel. De tusentals regimkritiker som i likhet med Nobelpristagaren Aung San Suu Kyi sitter i fängelse eller i husarrest är förbjudna att ställa upp i valet och militären är garanterad en fjärdedel av platserna. Militärjuntan, kallad State Peace and Development Council (obs kursivt), leds av general Than Shwe. De kontrollerar alla medier i landet. I det förra valet 1990 segrade oppositionsledaren Aung San Suu Kyi och hennes parti Nationella demokratiförbundet, NLD. Militären ignorerade valresultatet och började i stället förfölja och fängsla oppositionella.

Inför årets val är demokratiörelsen splittrad i frågan om att delta i valet eller bojkotta det på grund av de odemokratiska vallagarna.

Bildtext